

Επαινος και τιμωρία Τα διλήμματα τους Η πειθαρχία στην οικογένεια

Παναγιώτης Ν. Καρδαράς
Αν. Καθηγητής της Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ
της Αναπτυξιακής και Κοινωνικής Παιδιατρικής

Η παραβατική συμπεριφορά
παιδιών και εφήβων
Η αντιμετώπιση του φαινομένου

Παναγιώτης Καρδαράς
Αν. Καθηγητής
Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ

Σήμερα η παραβατική συμπεριφορά απέκτησε το χαρακτηριστικό να εκδηλώνεται όλο και πιο γρήγορα στην παιδική ηλικία και σε ποσοστά συνεχώς αυξανόμενα

Γιατί ο Παιδίατρος

- ουδείς εξορίζει τους παιδοψυχιάτρους από τη συμμαχία, όπως και τους ψυχολόγους, τους κοινωνικούς λειτουργούς, τους παιδαγωγούς, τους εισαγγελείς ανηλίκων και όλους εκείνους που εκ των πραγμάτων εμπλέκονται στο ζήτημα
- χρονικό προβάδισμα έχει ο παιδίατρος, στον εντοπισμό του παιδιού που εκδηλώνει τα χαρακτηριστικά του «παραβάτη»

Στα άτομα υψηλού κινδύνου για την εκδήλωση των συγκεκριμένων διαταραχών οι παράγοντες του κινδύνου προέρχονται από ένα περιβαλλοντικό ερεθισματογωγό πλαίσιο, όμως ούτε η ένταση ούτε η έκταση τους μπορούν να εξηγήσουν την όλο και αυξανόμενη εκδήλωσή τους.

A. Οι σχέσεις του παιδιού με το περιβάλλον και η ψυχοπαθολογία τους

B. Διαταραχή της διαγωγής (Αρνητική-αντικοινωνική συμπεριφορά)

Γ. Διασπαστική διαταραχή της συμπεριφοράς

Δ. Αναπτυξιακές και Μαθησιακές Διαταραχές

Ε. Χρήση - κατάχρηση ουσιών

Οι σχέσεις του παιδιού με το περιβάλλον και η ψυχοπαθολογία τους

- Το περιβάλλον είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο το παιδί αντλεί εμπειρίες και τρόπους ζωής. Ένα ευχάριστο περιβάλλον με ευστάθεια σχέσεων και ηρεμία, χαρά και επιβράβευση είναι ότι πιο ιδανικό για την απρόσκοπτη ανάπτυξη του παιδιού.
- Αντίθετα ένα στερητικό περιβάλλον λειτουργεί αρνητικά, προκαλώντας ανεπανόρθωτη βλάβη στον αναπτυσσόμενο εγκέφαλο, όχι μόνο στην λειτουργία του αλλά και στην ίδια του τη δομή, ιδίως όταν αυτό συμβεί στις κρίσιμες περιόδους της νευρογένεσης

Οι σχέσεις με τους γονείς

- 1) Η σκληρή αντιμετώπιση του παιδιού με εχθρική ή απορριπτική συμπεριφορά σχετίζεται με την παιδική κατάθλιψη, αγχώδεις διαταραχές και διαταραχές του συναισθήματος
- 2) Η ασταθής και ασαφής συμπεριφορά των γονέων συντελεί στην πλήρη διάλυση ορίων και δομών στην συμπεριφορά, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της παρόρμησης και των περιστασιακών επιλογών με αντιφατικά επακόλουθα και σύγχυση ταυτότητας. Τα παιδιά έτσι καταλήγουν ανώριμα και ψυχικά ευάλωτα

- το 90% των παιδιών με ιστορικό κακοποίησης στην παιδική ηλικία παρουσιάζει τουλάχιστον μια διαγνώσιμη διαταραχή στην εφηβεία και πιθανότητα πάνω από 50% να υιοθετήσουν την ίδια συμπεριφορά στα δικά τους παιδιά ή σε άλλα
- Το διαζύγιο, η προβληματική σχέση των γονέων και η βία στην οικογένεια σχετίζονται με προβλήματα συμπεριφοράς και εκδηλώσεις βίας εκ μέρους των παιδιών

Οι σχέσεις με τους συνομήλικους

Η είσοδος του παιδιού στην ομάδα των συνομηλίκων σηματοδοτεί την αξιολόγηση του από τα άλλα παιδιά και καταλήγει ή στην αποδοχή ή στην απόρριψη. Έχει διαπιστωθεί ότι η απόρριψη του παιδιού σχετίζεται με προβλήματα προσαρμογής και μεταγενέστερη εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς και άλλων προβλημάτων

Σχολικό περιβάλλον

- Μέχρι σήμερα το ενδιαφέρον των ερευνητών στρεφόταν κυρίως στην επίδραση του σχολείου στην γνωστική ανάπτυξη.
- Τα παιδιά που εγκαταλείπουν το σχολείο έχουν στενή σχέση με την κατάχρηση ουσιών και άλλες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς.
- Οι αντιλήψεις των δασκάλων για τον ρόλο τους ασκούν σημαντική επίδραση στις σχέσεις με τους μαθητές. Αυτοί που πλησιάζουν τους «δύσκολους» μαθητές και εγκαθιστούν σχέσεις εμπιστοσύνης επιδρούν θετικά στο κίνητρο για μάθηση.

«Μειονότητες» και ψυχοπαθολογία

- Κάθε «περιθωριοποιημένη» ομάδα αναπτύσσει μηχανισμούς αυτοπροστασίας και άμυνας απέναντι στο πολιτισμικό πλαίσιο που έχει αλλότρια χαρακτηριστικά και τείνει να απορρίπτει τα άτομα με διαφορετικούς τρόπους ζωής
- Οι εμπειρίες από τις χώρες που εδώ και χρόνια δέχονται οικονομικούς μετανάστες, δείχνουν ότι οι ομάδες αυτές προσαρμόζονται στο νέο πολιτισμικό περιβάλλον σε άλλοτε άλλο βαθμό, αλλά διαχρονικά προσαρμόζονται.

Διαταραχή της διαγωγής (αρνητική-αντικοινωνική συμπεριφορά)

- Ευρύ φάσμα μορφών συμπεριφοράς
- Τα συμπτώματα, οι αιτιολογικοί μηχανισμοί, η ηλικία εμφάνισης και η εξέλιξή τους, παρουσιάζουν σημαντική ετερογένεια
- σαφή υπεροχή στην εκδήλωση των συμπτωμάτων με λόγο 4:1 από τα κορίτσια, κάτι που προδικάζει και την εξέλιξή τους σε μελλοντική διαταραχή της προσωπικότητας, ενώ στα κορίτσια εξελίσσεται σε αγχώδης διαταραχές και διαταραχές στην εικόνα του σώματος

- Επιθετικότητα σε ανθρώπους και ζώα (εκφοβισμός- άσκηση σωματικής ή άλλη μορφής βίας και εξαναγκασμός άλλου ατόμου σε σεξουαλική δραστηριότητα).
- Καταστροφή ιδιοκτησίας (φωτιά ή άλλος τρόπος καταστροφής).
- Πράξεις απάτης, ψεύδους, κλοπής και τέλος
- Παράβαση κανόνων (με έναρξη πριν από την ηλικία των 13 ετών) όπως η παραμονή εκτός σπιτιού τη νύχτα χωρίς την γονεϊκή έγκριση, η απομάκρυνση από το σπίτι και οι συχνές αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο.

Εάν ένα από τα 15 κριτήρια της διαταραχής παρουσιάζεται πριν από την ηλικία των 10 ετών, τότε πρόκειται για τον παιδικό τύπο, η δε βαρύτητα της διαταραχής προσδιορίζεται ως ήπια, μέτρια ή βαριά, ανάλογα με το μέγεθος της βλάβης που τα συμπτώματα προκαλούν

Βασικά αίτια

1) Βιολογικοί παράγοντες.

- Ο ρόλος των νευροβιολογικών παραγόντων διερευνάται στην εγκεφαλική δυσλειτουργία, συγγενή ή επίκτητη
- Οι περίοδοι της νευρογένεσης είναι κρίσιμοι. Εάν κατά τις κρίσιμες αυτές περιόδους υπάρξουν αντίξοες ή στερητικές καταστάσεις μπορεί να προκαλέσουν ανεπανόρθωτη βλάβη σ' έναν υγιή κατά τα άλλα, αναπτυσσόμενο εγκέφαλο

2) Οικογενειακοί παράγοντες

- Η ύπαρξη της διαταραχής της διαγωγής στους γονείς αποτελεί ισχυρό προγνωστικό παράγοντα για την εμφάνισή της και στα παιδιά τους
- Σημαντικό ρόλο παίζει η ποιότητα των ενδοοικογενειακών σχέσεων και ο τρόπος λειτουργίας της οικογένειας

3) Κοινωνικοί παράγοντες

- Η φτώχεια, οι κακές συνθήκες διαβίωσης και ο υψηλός δείκτης εγκληματικότητας στη γειτονιά έχουν από παλιά συνδεθεί με την εκδήλωση της παραβατικής συμπεριφοράς
- τώρα τελευταία γίνεται όλο και πιο σημαντικός ο ρόλος των ΜΜΕ στην διαμόρφωση συμπεριφορών και στάσεων στη ζωή

Συνοδά προβλήματα

- Δείκτης νοημοσύνης συνήθως χαμηλότερος απ' αυτόν των συνομηλίκων
- Υστέρηση κυρίως στις προφορικές δοκιμασίες.
- Διαφορές στον τρόπο αντίληψης της διάθεσης των άλλων ατόμων.
 - Τα παιδιά αυτά προβάλλουν στους άλλους τις δικές τους επιθετικές διαθέσεις και δυσκολεύονται να κατανοήσουν τις πραγματικές προθέσεις των άλλων με αποτέλεσμα να τις παρερμηνεύουν. Αυτό συμβαίνει συχνότερα σε παιδιά που εκτέθηκαν σε οικογενειακή βία.

Συννοσηρότητα

- Το υψηλότερο ποσοστό παρουσιάζεται με την ΔΕΠΥ (διαταραχή ελλειμματικής προσοχής με υπερκινητικότητα). Ο συνδυασμός τους δίνει μια πολύ σοβαρότερη μορφή ψυχοπαθολογίας απ' ότι οι δύο ξεχωριστά.
- Οι μαθησιακές δυσκολίες και οι χαμηλές σχολικές επιδόσεις συναπαντώνται συχνά, αλλά είναι τόσο ρευστές οι μεταβλητές αυτές συνιστώσες ώστε δεν μπορούμε να ορίσουμε τι προηγείται.

Γ. Διασπαστική διαταραχή της συμπεριφοράς

- Επιθετικότητα,
- Υπερβολική δραστηριότητα,
- Πενιχρή αυτοεξυπηρέτηση
- Εναντίωση στην κηδεμονία πέραν των προβλεπόμενων ορίων στο ανάλογο αναπτυξιακό επίπεδο.

Στον 28ο μήνα περισσότερα απ' τα μισά παιδιά έχουν φυσιολογική επιθετικότητα που προσδιορίζεται από τσιρίδες, μπουνιές, κλωτσιές και αυτοχτυπήματα

- Η επιθετικότητα υποχωρεί μέχρι την ηλικία των 11 ετών
- Παιδιά που είναι επίμονα επιθετικά μεταξύ 3-11 ετών, επιδεικνύουν συναισθηματική και συμπεριφορική δυσπροσαρμογή που είναι δυνατό να συνεχισθεί και στην εφηβεία
- Υψηλός κίνδυνος για επακόλουθες ψυχιατρικές διαταραχές

Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής με υπερκινητικότητα

- Πολλά παιδιά με ΔΕΠΥ έχουν δευτεροπαθή διαταραχή στην επικοινωνία και εναντιωματική-προκλητική συμπεριφορά
- Οι χαρακτήρες της παρορμητικότητας, της χαμηλής ανοχής στην ματαίωση και της αποτυχίας προσαρμογής στους κοινωνικούς κανόνες αποτελούν τον κοινό τόπο της ΔΕΠΥ και της διασπαστικής διαταραχής της συμπεριφοράς

- Η αναλογία της διαταραχής είναι συντριπτική υπέρ των αγοριών (4:1).
- Η συννοσηρότητα αφορά στο ένα τρίτο του συνόλου των παιδιών με διαταραχές της συμπεριφοράς και του συναισθήματος και αυξάνει την σοβαρότητα και την επιμονή των διαταραχών

Θεραπευτικές προσεγγίσεις (παρεμβάσεις)

Το τοπίο της αναπτυξιακής ψυχοπαθολογίας έχει μεταμορφωθεί σήμερα εξ αιτίας νέων θεωρητικών μοντέλων. Σ' αυτό συνετέλεσε η ύπαρξη μακροχρόνιων πολυπαραγοντικών αναλύσεων που άρχισαν από τη μικρή παιδική ηλικία και έλαβαν υπόψη διάφορες μεταβλητές

Σκοπός τους είναι να περιγραφεί ένα ανοικτό, δυναμικό και αχανές σύστημα. Δεδομένης της πολυπλοκότητας της ανθρώπινης προσαρμογής, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχουν χιλιάδες πιθανές αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον, κάτω από συνεχώς διαφορετικές καταστάσεις και μεταξύ ανόμοιων πληθυσμών

- Η προσοχή εστιάζεται στους ψυχοκοινωνικούς και γονεϊκούς παράγοντες, εντός του συστήματος των οποίων λειτουργεί ένα παιδί
- Η διασπαστική διαταραχή της συμπεριφοράς δεν μπορεί να ερμηνευθεί αποκλειστικά από την ανατροφή που δέχεται ένα παιδί ή από το οικογενειακό του περιβάλλον. Ακόμα και οι καλύτεροι γονείς μπορούν να κάνουν λάθη όταν έχουν να αντιμετωπίσουν ένα ανεξέλεγκτο συμπεριφορικά παιδί

Δ. Αναπτυξιακές και Μαθησιακές Διαταραχές

- Οι μαθησιακές διαταραχές
- Η νοητική υστέρηση
- Οι διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού
- Η παιδική σχιζοφρένεια
 - συσχετίζονται με τις διαταραχές της συμπεριφοράς και την παραβατικότητα
- Τα ζητήματα αυτά άπτονται και Παιδοψυχιατρικής εκτίμησης

Αναπάντητα ερωτήματα

1. Η ανίχνευση συμβάλλει αποτελεσματικά στην πρόληψη;
2. Τα πρώιμα χαρακτηριστικά είναι πάντα αρκετά για να εκτιμηθεί και να προδικασθεί η εξέλιξη;
3. Σε ποιο βαθμό εξαρτάται από τη συννοσηρότητα η παθογένεια τέτοιων συμπεριφορών;

- Οι σύγχρονοι αναπτυξιολόγοι αναζητούν την χαρτογράφηση των οδών προς την υγεία ή την διαταραχή
- Όλα τα γεγονότα λειτουργούν ως επιδρώσες μεταβλητές, μόνο εφόσον τοποθετηθούν εντός των ορίων αυτού του αλληλοσχετιζόμενου συστήματος
- Δεν έχει καμιά αξία ο προσδιορισμός της ιδιοσυγκρασίας του παιδιού χωρίς την συνεκτίμηση της οικογενειακής του κατάστασης και της κοινωνικής του θέσης

Έκανα κάτι στραβό, γιατί δεν μπορώ να το κάνω - γαμώτο μου! - ποτέ ίσιο.

Γιατί αν μπορούσα θα το κάνα

ΌΜΩΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ

Επαινος και τιμωρία Τα διλήμματα τους Η πειθαρχία στην οικογένεια

Παναγιώτης Ν. Καρδαράς
Αν. Καθηγητής της Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ
της Αναπτυξιακής και Κοινωνικής Παιδιατρικής

Πειθαρχία μέσα στην οικογένεια
είναι να διδαχθεί ένα παιδί να
αναγνωρίζει τα όριά του και να
ενεργεί μέσα σ' αυτά με μια
αποδεκτή μορφή συμπεριφοράς.

Οι γνώσεις των γονέων για θέματα πειθαρχίας προέρχονται :

- από την ανάγνωση βιβλίων και περιοδικών
- από την τηλεόραση
- από τον παιδίατρο

Παράγοντες που επηρεάζουν την ανατροφή ενός παιδιού:

- Πολιτισμικό Υπόστρωμα
- Θρησκευτικές Πεποιθήσεις
- Μορφωτικό Επίπεδο
- Φυλή
- Γονεϊκές αντιλήψεις περί **sex** και βίας
- Πολιτικές πεποιθήσεις
- Κοινωνική τάξη

Η κοινωνικοποίηση του παιδιού εξαρτάται από:

- την προσωπικότητά του,
- τις ικανότητές του
- τον συναισθηματικό του κόσμο

Μέθοδοι Ανατροφής

- Απολυταρχική
- Ανεκτική
- Περιοριστική

Οι Απολυταρχικοί Γονείς

- Ιεραρχούν ως πρώτη αξία την υπακοή
- Αποδοκιμάζουν τη λεκτική επικοινωνία
- Χρησιμοποιούν εντολές, διαταγές και απειλές
- Συχνά καταφεύγουν και στη σωματική ποινή
- Θεωρούν την αυτονομία του παιδιού ήσσονος σημασίας

Οι Ανεκτικοί Γονείς

- Αποφεύγουν να χρησιμοποιούν φυσική ή ψυχολογική δύναμη
- Αποδέχονται τις παρορμήσεις του παιδιού, τις επιθυμίες και τις πράξεις του
- Αξιολογούν πρώτιστα την ελευθερία του παιδιού

Οι Περιοριστικοί Γονείς

- Εμπιστεύονται στην εξουσία τους
- Ενδυναμώνουν τις δυνατότητες του παιδιού πιο περιοριστικά απ' ότι οι ανεκτικοί γονείς
- Χρησιμοποιούν έναν ενδιάμεσο δρόμο

Δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στις τρεις μεθόδους ως προς την εκδήλωση διαταραχών της συμπεριφοράς στο παιδί.

Ο μόνος παράγοντας που τις διαφοροποιεί είναι η *γονεϊκή αδιαφορία-παγερότητα*.

Η πειθαρχία στα μεγαλύτερα παιδιά

1. Δίκαιο μείγμα δικαιοσύνης και ανοχής
2. Όχι υπερβολικός έλεγχος που σκοτώνει την πρωτοβουλία
3. Καθορισμός της αποδεκτής συμπεριφοράς και των συνεπειών της μη αποδεκτής
4. Άμεση εφαρμογή των συνεπειών
5. Ενεργός ακρόαση
6. Κάθε γενιά έχει τη δική της διάλεκτο
7. Αναγνώριση των προβλημάτων συμπεριφοράς
8. Ανταμοιβή της καλής συμπεριφοράς

9. Αποδοκιμασία της απαράδεκτης συμπεριφοράς

α) *Time out*

β) *Απώλεια προνομίων*

γ) *Συστηματική άγνοια*

δ) *Ανταποδοτική απώλεια*

ε) *Συμβόλαιο συνέπειας*

στ) *Διαπραγματεύσεις*

ζ) *Εναλλακτικές προοπτικές*

η) *Αποκατάσταση*

θ) *Επιπλήξεις*

Οδηγίες για τους γονείς εφήβων

- Αμοιβαίος σεβασμός
- Συντομία στις νουθεσίες
- Σαφήνεια
- Ηρεμία
- Όχι δηλώσεις που αφορούν το μέλλον
- Όχι απειλές
- Ενθάρρυνση του εφήβου να εκφράσει τη γνώμη του

Η ΤΙΜΩΡΙΑ

- Η σωματική ποινή αποδεικνύει ότι *η δύναμη δημιουργεί δίκαιο*
- Ο τρόπος που μαλώνεις ένα παιδί δείχνει τον χαρακτήρα σου
- Μη χτυπάς το παιδί όταν «σε βγάζει από τα ρούχα σου»
- Η λεκτική ταπείνωση είναι πολύ χειρότερη από ένα ήπιο χτύπημα

- Η ποινή πρέπει να λειτουργεί σαν κάθαρση
- Ο γονιός είναι προστάτης του παιδιού όχι τιμωρός
- Διδάσκεις με αυτό που είσαι κι όχι αυτό που διηγείσαι

μαμα μου, μπαμπά μου, μην ξεχνατε

Μη με παραχαϊδεύει. Ξέρω πολύ καλά πως δεν πρέπει να μου δίνετε ο,τιδήποτε σας ζητώ. Σας δοκιμάζω μονάχα για να δω.

Μη φοβάστε να' στε σταθεροί μαζί μου. Το προτιμώ. Με κάνει να νιώθω περισσότερη σιγουριά.

Μη με κάνετε να νιώθω μικρότερο απ' ό,τι είμαι. Αυτό με κάνει να παριστάνω καμιά φορά το *"σπουδαίο"*.

Μη μου κάνετε παρατηρήσει μπροστά στον κόσμο, αν μπορείτε, θα προσέξω περισσότερο αυτά που θα μου πείτε, αν μου μιλήσετε ήρεμα, μια στιγμή που θα είμαστε μόνοι μας.

Μη μου δημιουργείτε το συναίσθημα πως τα λάθη μου είναι αμαρτήματα. Μπερδεύονται έτσι μέσα μου όλες οι αξίες, που έχω μάθει ν'αναγνωρίζω.

Μην αναστατώνεστε τόσο, όταν σας λέω: "Δε σας χωνεύω!". Δεν απευθύνομαι σ' εσάς, αλλά στη δύναμη που έχετε, να μου εναντιώνεστε.

Μη με προστατεύετε από συνέπειες. Χρειάζεται καμιά φορά να πάθω, για να μάθω.

Μη δίνετε μεγάλη σημασία στις μικροαδιαθεσίες μου. Καμιά φορά δημιουργούνται ίσα-ίσα, για να κερδίσω την προσοχή που ζητούσα.

Μη μου κάνετε συνεχώς παρατηρήσεις, γιατί τότε θα χρειαστεί να προστατεύσω τον εαυτό κάνοντας τον κουφό.

Μη μου δίνετε επιπόλαιες υποσχέσεις. Νιώθω πολύ περιφρονημένος, όταν δεν τις κρατάτε.

Μην υπερτιμάτε την τιμιότητα μου. Συχνά οι απειλές σας με σπρώχνουν στην ψευτιά.

Μην πέφτετε σε αντιφάσεις. Με μπερδεύετε έτσι αφάνταστα και με κάνετε να χάνω την πίστη μου σ' εσάς.

Μη με αγνοείτε όταν σας κάνω ερωτήσεις. Αν κάνετε κάτι τέτοιο, θα ανακαλύψετε πως θ' αρχίσω να παίρνω τις πληροφορίες μου από άλλες πηγές.

Μην προσπαθείτε να με κάνετε να πιστέψω πως είστε τέλειοι ή αλάνθαστοι. Είναι σοκ για μένα όταν ανακαλύψω ότι δεν είστε ούτε το ένα, ούτε το άλλο.

Μην διανοηθείτε ποτέ ότι θα πέσει η υπόληψη σας, αν μου ζητήσετε συγγνώμη. Μια τίμια αναγνώριση ενός λάθους σας, μου δημιουργεί πολύ θερμά αισθήματα απέναντι σας.

Μην ξεχνάτε πως μ' αρέσει να πειραματίζομαι. Χωρίς αυτό δεν μπορώ να ζήσω. Σας παρακαλώ, παραδεχτείτε το.

Μην ξεχνάτε πόσο γρήγορα μεγαλώνω. Ίσως σας είναι δύσκολο να κρατήσετε το ίδιο βήμα μ' εμένα, αλλά προσπαθείστε, σας παρακαλώ.

Μην ξεχνάτε, πως δεν θα μπορέσω ν' αναπτυχθώ χωρίς πολλή κατανόηση και αγάπη. Αυτό όμως δεν χρειάζεται να σας το πω. Έτσι δεν είναι;

Από τον Ρούντολφ Νταράϊκωρς

Εμείς

Το πιο σπουδαίο στην σχέση μας είναι ότι κανένας απ' τους δυο μας δεν χρειάζεται να είναι

πάντα σωστός

ή πάντα δυνατός

ή πάντα έξυπνος

ή πάντα πρώτος

Εχουμε αρκετή αλληλεγγύη μεταξύ μας και

Εμπιστευόμαστε ο ένας τον άλλον ώστε

μπορούμε νάμαστε πάντα

ο αληθινός εαυτός μας

Το Μικρό Παιδί Μαθαίνει Αυτό που Ζει

Αν ζει μέσα στην επίπληξη – θα γίνει αδιάλλακτο

Αν ζει μέσα στην εχθρότητα – θα γίνει ένα επιθετικό

Αν ζει μέσα σε χωρισμό – θα γίνει ντροπαλό

Αν ζει μέσα στην άρνηση – θα γίνει ένα δύσπιστο

Αν ζει μέσα στην ενθάρρυνση – θα γίνει ένα τολμηρό

Αν ζει μέσα στην εκτίμηση – θα γίνει συγκαταβατικό

Αν ζει μέσα στην αφοσίωση – θα γίνει σωστό

Αν ζει μέσα στην ασάφεια – θα γίνει έμπιστο

Αν ζει μέσα στην εκτίμηση – θα γίνει σίγουρο για τον εαυτό του

ΓΛΥΚΙΣΜΑ "Η ΧΑΡΑ"

ΥΛΙΚΑ

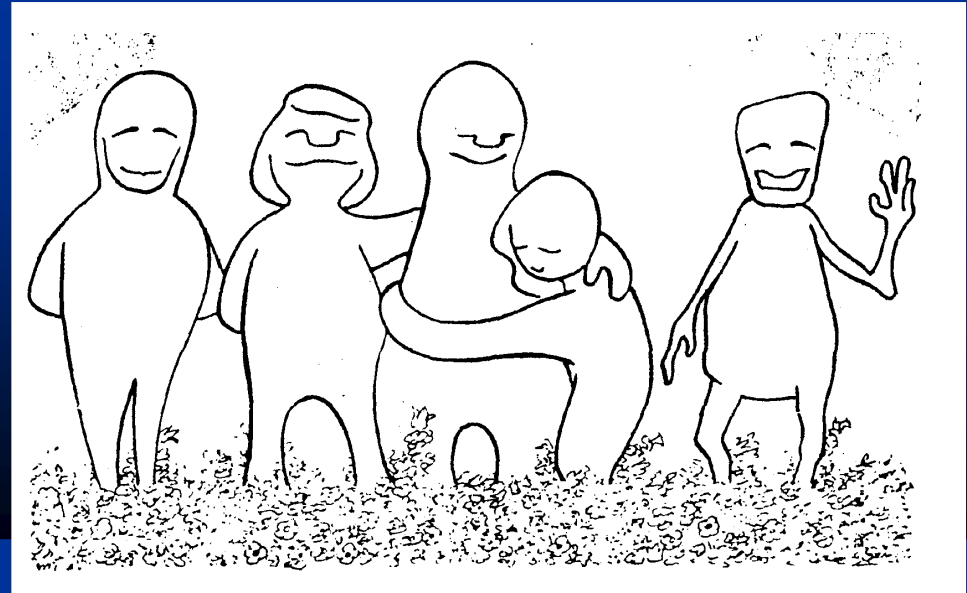
1 οκά απλή καρδιά

2 κιλά ήσυχη συνείδηση

1/2 οκά χαρούμενο πρόσωπο

200 δραμ. αγάπη

2 φλυτζόνια γέλιο

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Ρίχνετε στην κατσαρόλα του εσωτερικού σας κόσμου την ήσυχη συνείδηση και την απλή καρδιά. Τα δουλεύετε πολύ καλά ώσπου να ασπρίσουν, να φουσκώσουν και να γεμίσουν ολόκληρη την κατσαρόλα. Προσθέσετε τότε την αγάπη και το γλυκό σας παίρνει ένα ωραίο ρόδινο χρώμα. Τότε ρίχνετε το χαρούμενο πρόσωπο και το γέλιο.

Προσέχετε όμως πολύ καλά στο δούλεμα γιατί ένα κατσούφιασμα μπορεί να κόψει το γλυκό σας. Βάζετε το γλυκό στο ταψί της ψυχής, το στρώνετε με την κουτάλα της θέλησης και το ψήνετε στον φούρνο της υπομονής. Το σερβίρετε. Όσοι έφαγαν το γλύκισμα αυτό ομολογούν ότι το κύριο χαρακτηριστικό της γεύσης του, είναι η ψυχική γαλήνη.

Καταπίεση ή ελευθερία;

Τι θα γινόταν αλήθεια, αν μια αυταρχική εξουσία επέβαλλε στους νέους, που αποτελούν το πιο δυναμικό, το πιο ατίθασο, αλλά και το πιο ελπιδοφόρο στοιχείο ενός τόπου, να έχουν ενιαία εμφάνιση (όπως παλιότερα, όταν ήταν υποχρεωτικό το καπέλο με την κουκουβάγια για τους μαθητές και η μπλε ποδιά για τις μαθήτριες); Ήγουν: ίδια ρούχα (με κυρίαρχο το μπλουτζίν, συχνά ξεσκισμένο - όταν η ένδεια γίνεται μόδα), χοντροπάπουτσα (από εκείνα που φορούν σε βαριές δουλειές - αγρότες, εργάτες της ψαραγοράς και των αποχετεύσεων, ορειβάτες), ακούρευτο ή κουρεμένο μαλλί (συχνά μ' ένα στιλ που να θυμίζει παλιούς τιμωρημένους μαθητές, φαντάρους ή φυλακισμένους). Και ακόμη: Να τρώνε τα ίδια φαγητά (κατά προτίμηση χάμπουργκερ και πίτσες). Να πίνουν τα ίδια ποτά (Κόκα ή «σφηνάκια»). Ν' ακούνε την ίδια μουσική (ροκ και άλλα συναφή).

Καταπίεση ή ελευθερία;

Τι θα γινόταν αλήθεια, αν μια αυταρχική εξουσία επέβαλλε στους νέους, που αποτελούν το πιο δυναμικό, το πιο ατίθασο, αλλά και το πιο ελπιδοφόρο στοιχείο ενός τόπου, να έχουν ενιαία εμφάνιση (όπως παλιότερα, όταν ήταν υποχρεωτικό το καπέλο με την κουκουβάγια για τους μαθητές και η μπλε ποδιά για τις μαθήτριες); Ήγουν: ίδια ρούχα (με κυρίαρχο το μπλουτζίν, συχνά ξεσκισμένο - όταν η ένδεια γίνεται μόδα), χοντροπάπουτσα (από εκείνα που φορούν σε βαριές δουλειές - αγρότες, εργάτες της ψαραγοράς και των αποχετεύσεων, ορειβάτες), ακούρευτο ή κουρεμένο μαλλί (συχνά μ' ένα στιλ που να θυμίζει παλιούς τιμωρημένους μαθητές, φαντάρους ή φυλακισμένους). Και ακόμη: Να τρώνε τα ίδια φαγητά (κατά προτίμηση χάμπουργκερ και πίτσες). Να πίνουν τα ίδια ποτά (Κόκα ή «σφηνάκια»). Ν' ακούνε την ίδια μουσική (ροκ και άλλα συναφή).

- *Να βλέπουν τις ίδιες ταινίες (σχεδόν αποκλειστικά μιας χώρας).*
- *Να μιλάνε την ίδια γλώσσα (αργκό, καρυκευμένη με ξένες λέξεις).*
- *Ν' αδιαφορούν για την πολιτική και τα κοινά, και γενικά να συμπεριφέρονται όλοι το ίδιο, σαν κουρδισμένοι.*
- *Επιπλέον, να τους ομολογούσαν απροκάλυπτα ότι όλα αυτά εκπορεύονται από μια προστάτισσα δύναμη, κι*
- *ότι είναι υποχρεωμένοι να τ' αποδεχθούν, διαφορετικά θα τιμωρηθούν. Τι θα γινόταν; θ' άντεχαν μια τέτοια*
- *καταπίεση ή θα ξεσηκώνονταν; Μάλλον το δεύτερο (μαζί τους και οι λεγόμενοι πνευματικοί άνθρωποι).*
- *Εκτός κι αν, με σατανικά μέσα, τους έπειθαν ότι i όλα αυτά - και άλλα που δεν χωράνε εδώ - γίνονται με δική τους ελεύθερη επιλογή...*